

שבת הראי"ה

ליקוטים מתורתו של הצדיק והחסיד, מרא דארעא דישראל, שר התורה ורועה ישראל
רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

יוצא לאור ע"י ארגון 'אור האורות' הפצת תורת הגה"צ הראי"ה קוק זיע"א ♦ שאלות ותגובות ניתן לשלוח לכתובת: רח' הרב צבי יהודה 6 דירה 3 בת-ים, או בדוא"ל: reiyaa@gmail.com ♦
או להתקשר למספר: 0546573528 ♦ תרומות ניתן להפקיד בבנק הדואר חשבון מס' 20778885 ♦ ניתן לקרוא את העלון גם באתר: www.yeshiva.org.il ♦ ניתן לקבל את העלון במייל מדי שבוע

אורות הפרשה

לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה ול, גו.

במסכת שבת (דף לב:) אומרת הגמרא: "בעוון נדרים – אשתו של אדם מתה". מסביר זאת מרן הראי"ה בצורה עמוקה:
"האדם הוא מחובר משכל ורגש, אשרי אדם שהשכל והרגש שניהם הם בו בשלימות ובהתאמה להיטיב. כלל המעשים הטובים, שבהם נכלל ג"כ לימוד התורה וכל מכשיריה, הם מפתחים את השכל עם הרגש. אמנם ישנן מצות כאלה הקרובות יותר לשמירת הדעות האמיתיות שהן מקיימות השכל, וישנן כאלה הקרובות יותר לקיום הרגש הטוב במעמדו ולהעלותו במעלה הוגנת באופן שיתאים עם השכל הטוב. מקור ההבדל הנפשי שבין איש ואישה, שהוא כוח הפועל וכוח הנפעל שבמין האנושי בייחוד, הוא שיסוד ההשלמה של האישה היא עדינות הרגש הטהור והטוב, והשכל יעזור על ידו כפי המידה האפשרית. ובאיש, השכל הוא העומד בראש והרגש עוזר על ידו, ואשרי אדם שזכה ד' ב'נחלת שדי ממרומים", "אשת חיל עטרת בעלה", שכוחות נפשה משלימים בייחוד ברגש את הצדדים הצריכים מילוי שבנפש האיש, אשר יסוד כוח המרכזי שלו הוא השכל הטהור והחד, המוכן לפעולה ולחשבון, אישה כזאת היא עזר באמת ומי שזכה לה מספר ימיו כפלים.

אמנם מדרגה למטה מהשכל המתבונן הוא הרגש החש והמרגיש את הטוב ואת הרע שבמוסר, את האמת ואת השקר שבלימודים המעשיים והנלווה להם, את היפה והכעור שבכל דרכי החיים, אבל מקיים הוא את השכל ומבססו יפה. הנדרים הנם פונים לצד קדושת הרגש. מצד תגבורת רגש הקדושה, היראה, העבודה ויתר כל הרגשות הטובים, ימלא לב האדם להיות נודר נדר. אמנם הוא מוזהר שלא יחל דברו, על האדם לידע את הערך הטוב שיש לרגשי קודש כשהם מתנהלים יפה, וחלילה לזלזל בהם. המזלזל בהם ומבעט בטובה הגדולה של המעלה הטבעית האנושית אשר חנן ד' את האדם להציעדהו באורח חיים למעלה למשכיל ולתומכו כבוד, הנה אבד לו ג"כ אותו הערך הנשגב שיש לאישה טובה שהיא עטרת בעלה כ"ז שידע את ערכה.
אבל בעוון נדרים הנה נהרס אותו כוח השומר והמעמיד את תעודת הרגש בחיים. ע"כ התולדות הנמשכות מזה מביאות ג"כ ש"אשתו של אדם מתה" [ע"פ שבת לב:], ופסיעותיו הטבעיות מתקצרות בדרך החיים, גם הרוחניים כמו התומריים, שרק אשת חיל היא שנאמר בה "גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה" [מתוך עין אי"ה שבת א' עמ' 176].

אורות הראי"ה

קשרי הידידות בין מרן הראי"ה זיע"א

והג"ר זליג ראובן בנגים זצ"ל, ראב"ד העדה החרדית (ז')

פרק ז': מרבים שלום בעולם

סיפרנו בשבועות הקודמים על חוף הים בדובולן, בו היו נופשים רבים מגדולי ישראל רבים, ובתוכם מרן הראי"ה והגאון ר' זליג ראובן בנגים. נוסף כאן שני סיפורים הקשורים לכך. את הסיפור הראשון מביא הרצי"ה קוק על אביו מרן הראי"ה, בשם ר' זליג ראובן:
"כשהיה בא מקום הרחצה בדובולן להתרחץ, והיה שם קצת מתרחק מן הים אל מקום ההלבשה, היה זורק מן הצד את הסדין שלקח אתו להתנגב, ואמר – משום דין ציצית שבד' כנפותיו של הסדין – : הריני מפקיר את זה הסדין" [מובא ב'שלשושה באלול ח"א פסקה כ"ג].
את הסיפור השני, סיפר ר' זליג ראובן לתלמידו הגרי"ש אלישיב שליט"א. שבהיותו בכפר נופש בחו"ל, הגיע אליו אברך, לבוש בכובע ומעיל ישנים ביותר, ושוחח עמו בלימוד. "דיברנו בכל התורה כולה", הוסיף ר' זליג ראובן. כשיצא האברך, שאל ר' זליג ראובן לזהותו, ונענה כי הוא אברך נסתר מהעיר קוסובה.
הוסיף הגרי"ש אלישיב שליט"א: צריך לדעת ש"כל התורה כולה" אצל הרב בנגים, היה לו מימד שונה מאצלנו. הנה יום לפני פטירתו של הרב בנגים היה לנו ויכוח על איזה מראה מקום בסעיף קטן בש"ך, והרב בנגים צדק! [מעשה איש' ח"ד עמ' עז].

נוראת ההוד של רבם, נמלטו על נפשותיהם, באמצע התספורת. לכששאלוהו: "מה לו לרבנו בשעה כה מאוחרת במספרה?" ענה: באתי לברך יהודים בכרכת שבת שלום". כך מנע חילול שבת בעירו.

נשיא מדינת ליטא

בהיותו בחו"ל, התפרסם רבות לא רק בעולם היהודי, אלא אף מעבר לכך. הוא נשלח לקבל את פני הצאר הרוסי, בבקרו בליטא. כאשר נשיא מדינת ליטא, אנטונס סמטינה, חלה קשה, שלח להזמין לארמונו את הרב בנגים ובקשו כי יתפלל לכריאתו [הנאמן, שנה ה' עמ' 11].

שלטון הקנאים

אחרי שעלה ארצה (בשנת תרצ"ז), התגורר ר' זליג ראובן בבתי נייטין בירושלים, ושימש כראב"ד העדה החרדית. זקני ירושלים מספרים, כי כששוחחו עמו פעם על אודות יחסו לקנאים שהתרכזו סביבו, אמר: "נייטין" פירושו (באידיש) "לכפות"... כך הם כופים אותי בעניינים מסויימים להתנהג כרצונם...

ניתן להשיג אצלנו את החוברות הבאות:

או נדברו יראי ה' – קשרי הידידות בין מרן הראי"ה זצ"ל והגרא"ז מלצר זצ"ל.
עטרת צבי – קשרי הידידות בין מרן הראי"ה זצ"ל והגרצ"פ פראנק זצ"ל.
אור שלמה – הערצתו של הגרש"ז איערברך זצ"ל למרן הראי"ה זצ"ל.

שלחו אלינו 15 ₪ (לכתובת: רח' הרב צבי יהודה 6 דירה 3 בת ים),
ואנו נשלח אליכם את 3 החוברות.

מניעת חילול שבת

מסופר, כי פעם באו והודיעו לר' זליג ראובן שהספר בקלוואריא (עיר בליטא בה שימש ברבנות) עוסק במלאכתו לאחר כניסת השבת. פנה ר' זליג ראובן לאחר הדלקת נרות, והלך למספרה. היהודים שנמצאו שם, בראותם את דמותו

"סיום" מיוחד

בהיותו בירושלים, היה נוהג ר' זליג ראובן לעשות סיום על הש"ס בערך פעם אחת בכל שנה. קרה פעם, זמן קצר אחר אחד מסיומיו השנתיים, שהזמין את ידידו ומקורביו לחגיגה נוספת של סיום הש"ס. בין המשתתפים היו הגרש"ז אויערבך זצ"ל, ויבדלחט"א הגאון רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א ועוד. ת"ח ויקיירי ירושלים הבינו שכדאי לבוא, ושהסיום הזה שונה הוא מהסיומים הרגילים שלו. לתמיחה כולם הסביר להם ר' זליג ראובן את קביעת הסיום השונה הזה, וכך אמר:

"הרי אני ב"ה בגיל מבוגר, וזכיתי לאורך רוב ימי לכהן בהרבה קהילות חשובות, אלא ששונה משרתי כעת כרכה של העדה החרדית בירושלים מיתר התפקידים שלי לשעבר בעיירה באדקי ואפילו בעיירה קאלוואריא. בהיותי שם, למרות כל הטרדות וההזמנות הצלחתי לגזול זמן מספיק לעצמי כדי ללמוד ולשנן עוד הפעם את תלמודי, אבל כאן בא"י כל רגע אני רץ לאסיפה של מצווה אחרת, היום להיות הסנדק ולמחר להיות מסדר קידושין ואתמול להשתתף בשלום זכר וכדומה, ובכל מקום מחכים ומחכים ומתכוזבו הזמן. החלטתי שאין ברירה, חייב אני לחדש "סדר" חדש ביומי הקצר, והוא ללמוד בע"פ שורה אחר שורה בש"ס לכל הרגעים והשניות שאני נאלץ לחכות עד שהאירוע מתחיל או עד שהמונית מגיעה לקחת אותי לשמחה של מצווה. וב"ה היום "אתם עדי" שרעיוני עשה פרי והצלחתי לסיים ש"ס עוד הפעם, חוץ מהסדרים הקבועים שלי מדי שנה" [קונטרס יחי ראובן, מובא ב"שורון" כרך י"ב].

הערכתו של הרב בנגיס לרב הרצוג

הקנאים בירושלים, שנלחמו בעזות מצח כנגד גדולי ישראל, הציגו את עצמם לא פעם בתור אנשים המקנאים ל'דעת תורה' (קרי: דעת רבותיהם). אמנם, בפעמים מספר, יצאו הקנאים במסע ביזוי נגד הרבנים שלהם עצמם, גם כשהדבר עבר את כל גבול, גם אליבא דשיטתם.

באחד הימים התעוררו אנשי ירושלים למראה מביש ומגוחך ביותר. על קירות הבתים התנוססו פשקווילים שהודפסו ע"י הקנאים, ובהם מטיחים הקנאים אשמה בר' מתתיהו דייוסי, גבאוי הנאמן של גאב"ד העדה החרדית ר' זליג ראובן. "מת'ת, איך נרדמת בשמירה?", קרא הפשקוויל. הכוונה הייתה לכן שר' מתתיהו לא מנע את ניהום האבלים של הגאב"ד, בבית הרב הראשי הגר"א הרצוג בפטירת בן משפחתו. "בעצם, הפשקוויל כוון כנגד ר' זליג ראובן, אבל הם פחדו לכתוב במפורש כנגד הרב, אז העדיפו לפגוע במשמשו הנאמן", סיפר יודעי דבר.

משהבחין הגר"ש אלישיב שליט"א, ברבו – ר' זליג ראובן נכנס לבית הרב הרצוג, התעניין מהם הקשרים שבין גאב"ד 'העדה' לבין הרב הראשי (שהגר"ש היה קשור אליו מאוד).

הגאב"ד השיבו בספור: לפני שנים רבות, במקום רבנותי באירופה, הופיע אצלי נער וביקש להתברך לרגל יום הולדתו ה-18. ענית לו בחיך: בחור'ל, אתה חושב שכך, בחינם, מקבלים אצלי ברכות? אתה חוגג את יום הולדת 18? אמור נא לי את המקומות בש"ס בהם מוזכר המספר 18. לתדהמתו, נעמד הבחור והחל למנות את כל המקומות בש"ס בהם מוזכר המספר 18.

כמוכן שנתתי לו את ברכתי, אבל לא שכחתי אותו מעולם. זה אייזיק הרצוג שאני מכיר. אייזיק העילוי. וכי לא אבוא לנחם את מי שהסב לי הנאה כה מרובה?", סיים ר' זליג ראובן את סיפורו, על הגר"א הרצוג, שזכה לשבת על כסאו של מרן הראי"ה בכהונתו כרב הראשי.

מרבית שלום בעולם

הידידות העמוקה שהייתה בין ר' זליג ראובן למרן הראי"ה, היא סמל מופתי על השלום המבורך השוכן בין ת"ח, למרות דעותיהם השונות. וזאת יש לדעת, כי גם גדולי ישראל שהלכו בדרכים אחרות מדרך הקודש של מרן הראי"ה, וסברו אחרת משיטתו, מעולם לא ביווהו או הקלו בכבודו, וחילוקי הדעות לא פגמו מאומה באהבה הגדולה שהייתה בינם ובין מרן הראי"ה. כך למשל הגאון הרידב"ז, שהיה בר הפלוגתא של הראי"ה

ב'פרשת השמיטה', למרות כל תקיפותו בעניין – היה אוהב מושבע של מרן הראי"ה, וסיפורים רבים על כך.

הרב הגאון האדיר תפארת ישראל וכו"ו
צילום אחד מאגרות הרב בנגיס לידידו מרן הראי"ה

"הרב הגאון האדיר תפארת ישראל וכו"ו"

צילום אחד מאגרות הרב בנגיס לידידו מרן הראי"ה

ואמנם, היו ת"ח מסויימים שהתרחקו ממרן הראי"ה, אך בשום אופן לא היה הדבר בעקבות שינוי הדעות כשלעצמו, אלא רק בגלל השועלים הקטנים שהבעירו את אש המחלוקת, מתוך קנאה מזוייפת, וטרחו באומנות רבה להרחיק בין הדבקים, ולזרוע הריס רב במחנה ישראל. ולדאבונו לבינו – הם הצליחו במעשיהם לפעמים. אך כל קנאתם לא נבעה באמת בגלל הבדלי הדעות, אלא מתוך מניעים של כבוד, שררה, וקנאות מזוייפת.

לעומת זאת, רוב ככל גדולי ישראל לא נפלו ברשתם של הקנאים, ואם אמנם היו מהם שלא הלכו בדרכו של הראי"ה – נשאר בהבחתם ובהערצתם אליו.

סיפרנו בעבר על הערכתו של הגר"ז מבריסק למרן הראי"ה. בספר 'עובדות והנהגות לבית בריסק' [ה'ג עמ' סב] כתוב כך:

"חובה להדגיש, כי למרות שרבנו מרן הגר"ז ידע היטב כי השקפתם של גדולי תורה מסויימים על המדינה ושותפיה שונה מדעתו, וכמה פעמים היו ויכוחים נוקבים ביניהם בעניינים אלו, הדבר לא גרע כי הוא זה מחשיבותם וערכם הרם בעיניו.

וכסדר השרישו "בבית בריסק" בענין המלחמה על טהרת ההשקפה, שאין לנו שום דבר אישי כנגד גדולי ישראל שאינם דוגלים באותה שיטה.

מרן הגר"ז זצ"ל הסביר פעם, כי יש להבין שאין שני נביאים מתבאים בסגנון אחד, וכשם שפרצופיהם אינם שוים, כך דעותיהם אינם שוות, ואי אפשר לפסול ולבטל לחלוטין את כל האנשים והרבנים שאינם כהשקפת "בית בריסק". מחובתנו להשמיע את האמת [...] אך למרות הכל חייבים לנהוג בתלמידי חכמים בכבוד הראוי להם."

"פאר הדור, תפארת ישראל"

אחרי הקדמה זו, מביאים עורכי הספר הנ"ל את הסיפורים הבאים:

"מרן הגר"ז זצ"ל החשיב מאוד את הגאון רבי יעקב משה חרל"פ זצ"ל, ואמר עליו שהוא "עובד ה'", ובכואו לירושלים שלח את בניו לחזות באמירת שיר השירים שלו, בעש"ק לאחר חצות, מלוכש בבגדי שבת קודש, שנאמרה מתוך דביקות נפלאה. וכן נהג הגר"ז זצ"ל להזמין אותו דרך קבע לשמחותיו, והושיבו במזרח, וכשחלה רבי יעקב משה זצ"ל, הלך מרן הגר"ז לבקריו."

ובספר 'בינו שנות דור ודור' להגר"ש דבליצקי שליט"א, (ובו סיפורים על כמה מגדולי ישראל ועל הנהגותיהם המיוחדות בקודש) יש פרק שלם על קדושתו המופלא של הגר"מ חרל"פ, ועל הנהגותיו במצוות ויראת שמים. בין השאר מצטט הגר"ש את הסיפורים הנ"ל, ומוסיף, כי בהלווייתו של הגר"מ חרל"פ זצוק"ל, בין ההמונים שבאו לחלוק לצדיק את כבודו האחרון, היה גם הגר"ז זצ"ל.

במכתביו של הגר"ז למרן הראי"ה, הוא פונה אליו בתארים מפליגים: "פאר הדור", "תפארת ישראל" וכדומה. בסוף אחד ממכתביו הוא כותב: "הנני המכבד ומוקיר את רום הדרת גאונו בכל רגשי כבוד ויקר". זאת למרות דעותיו השונות מדרכו של הראי"ה קוק זיע"א. כך התייחסו גדולי ישראל שחלקו על מרן הראי"ה, וכזה היה גם ר' זליג ראובן בנגיס זצ"ל. למרות השוני בין דעותיו לדעות הראי"ה קוק, בסוגיות של ארץ ישראל, גאולה וכדו' – לא נגע הדבר כלל לאהבתו והערצתו המופלגת כלפי מרן הראי"ה, והחשיבו כאחד מגדולי הדור. מכאן אנו צריכים ללמוד על היחס הראוי בין ת"ח, ולהיזהר מליפול ח"ו ברישתם של הקנאים המבזים את התורה ולומדיה ל"ע.

יעיבת ההסדר "אורות אביב"

בדרום תל אביב

- ✓ תוכנית לימוד מתוכננת ומוגדרת, עם יעדים לימודיים לכל תלמיד ע"פ יכולתו.
- ✓ לימוד מעמיק ומקיף עם מעגלי חזרות.
- ✓ אווירה משפחתית חמה ואוהדת.

לפרטים: הרב אטינגר: 050-8822088, הרב יובל: 052-8119291

העלון יוצא לאור בסיוע
'דברי שיר' –
הדוכן שלך לספרי קודש
ומוסיקה יהודית.
סניף ראשי:
תחנה מרכזית ירושלים.
פלאפון: 0524797380.

תרבות יהודית מקורית